

nagyobbszabású városrendezésével kapcsolta össze s következésképp ugyanannyi millió pengőt takarított meg a város számára, mint ahány millió pengőbe került volna a városrendezés akkor, ha a városrendezést az egyetemi építkezésektől elkülönítve foganatosítják. S végül gróf Klebelsberg Kunó volt az, aki az állam és a város együttes áldozatkészsége révén gazdasági életünknek egyik legválságosabb korszakában közel 27 millió pengővel sietett a társadalom segítségére, — mert a szegedi egyetemi építkezések alkalmával az állam és város ekkora összeget juttattak megrendelések alakjában az iparosoknak és kereskedőknek s munkaalkalmak alakjában a vállalkozóknak és munkásoknak.

Gróf Klebelsberg Kunó kulturpolitikája — nemcsak Szegeden, hanem az egész ország területén mindenütt — gazdaságpolitikai alapon épült fel. S ez az alap a közgazdasági életnek egy ősrégi elemi igazsága volt. Az államot, a városokat és a községeket gazdaságilag életképesekké csak az teheti, aki a társadalom gazdasági boldogulásáról is gondoskodik . . .

(Szeged.)

Erekly István.

SZEGED PILLANTÁSA ADYRA.

Balassa József a *Literatúrában* (1907 nov.) beszéli el, hogy egy alkalommal szinte szegedi újságíróvá szerződtették Ady Endrét. Ady akkor a *Nagyváradai Napló* legismertebb újságírója volt, hírfeljegyzet s heti verseket írt, éppen ilyen ember, íróművész kellett volna Szegednek, vagyis Engel Lajosnak, a *Szegedi Napló* kiadójának. Kiváltképpen a melléklapja kedvéért, *Hüvelyk Matyi*-ért, amelyhez vezérversíróvá kerestek. Ady a meghívásra el is ment Szegedre (1902 tavaszán); száz forintot kért egy hónapra, de Engel csak nyolcvan forintot ajánlott. Ezen a húsz forint differencián maradtak el a *Hüvelyk Matyi*-féle vezérversek.

— Akkor inkább Váradon maradok — mondotta Ady — Fehér Dezső is fizet annyit.

Nagyon szerették volna a *Napló* munkatársai Ady-t, azonban a kiadó hajthatatlan maradt és azután Móra Ferencet szerződtette. Móra Ferenc nem is kért száz forintot, megelégedett a felével.

De azért Ady fenntartotta a barátságot a szegedi újságírókkal, ellátogatott Szegedre azután is. Egy ilyen alkalommal mondta:

— Ha ötvenesztendőssé leszek s már nyugodtan és békésen élek, akkor magam is regényíró leszek. Megírom a magyar nemzet regényét. Nagy nemzeti regényt: magyar sorsról, magyar multról, magyar jövődőről. Móra-nak a magyar paraszt regényét kellene megírni, aki ezt meg is írhatta.

Még Ady életében — mint Balassa József megjegyzi — betetőződött a magyar sors regénye. Mindez ismert dolog, csak föllevenítem most. Ady-ra különben még előbb ráirányult Szeged figyelme.

Mikor Halász Lajos Nagyváradon a *Nagyváradai Friss Ujság*ot szerkesztette, 1901 tájt, folyt egy regény az újságjában, aktualitás, *A testvérgyilkos földesúr* címmel. Ezt a regényt többen írták, Ady Endre, Biró Lajos, Lengyel Géza, egy-egy folytatásért egy-egy koronát kaptak honoráriumul. A Müller-cukrászdnak szalvéta papirosa szolgált kutyanyelvül, ahonnan a nyomdába kerültek a regény darabjai. Azonban nem kell gondolni, hogy ez azért csak olyan összetakolt valami lehetett, mert pl. a *Szegedi Friss Ujság* kiadója, ami-

kor Halász Lajossal találkozott — ezt magától Halász Lajostól tudom — ilyen módon nyilatkozott róla:

— Olyan érdekes regényt szeretnék én is iratni a lapom számára, mint az *A testvérgyilkos földesúr a Nagyvárad Friss Ujságban*.

Dehát nem is csoda, hogy ilyen elismerést vívott ki a regény és a regényért olyan kapós lett a *Nagyvárad Friss Ujság*, mikor olyan fényes volt a honorárium... Ennyi mindössze, amit tudok részben Balassától, részben pedig Halász révén Ady nak szegedi kapcsolatairól.

(Budapest.)

Petri Mór.

AZ ÖSZTÖNDIJAK ÜGYE.

A belföldi és külföldi ösztöndíjak ügyében kiküldött revíziós bizottság előtt fekvő egyik jelentésből vesszük az alábbiakat.

A külföldi ösztöndíj-ügy nem volt novum a háború kulturpolitikában. A háborút megelőző időben is voltak külföldi ösztöndíjak... Művészeket is támogattak külföldi tanulmányaik alatt és a tudományos intézetek költségvetésében is történt gondoskodás tiszviselőik külföldi tanulmányútjairól. A változás az új rendszerben csupán az volt, hogy az ösztöndíjakat a tudományos és művészi nevelés egész terére rendszeresen kiterjesztették... A közönség körében mégis gyakran hallható, hogy ezek az ösztöndíjak lukszus-kiadások. Ennek a fölfogásnak abban a téves hitben van a magyarázata, hogy az ösztöndíjakat jótanulók kapiák szorgalmuk jutalmául. Az ösztöndíjtanács föllállításának indoka azonban éppen az volt, hogy ne az úgynevezett jótanulók, hanem a tudomány és művészet terén szakjuk továbbfejlesztésére alkalmas, önálló gondolkozású, kellő kezdeményező-képességű, specializálódásra alkalmas egyéneket válogassanak ki, akik azért mennek külföldre, hogy szakmájuk kiváló képviselői mellett megfeszített kutatómunkát végezzenek, kutatásaikra új impulzust és eredményeikkel a magyar tudománynak elismerést szerezzenek...

Hogy az ilyen külföldi tanulmánynak milyen nagy jelentősége van, azt az utolsó évtizedben minden országban belátták. Párisban külön *Cité Universitaire* keletkezett, amelyben az államok egész sora épített magának kollégiumot. Románia évenként százával küldi ösztöndíjasait csak Párisba.

Több évi tapasztalat után rá lehet már mutatni arra a fontos föladatra, amelyet a külföldi kollégiumok töltenek be. Az ilyen — nem tömegre, hanem minőségileg gondosan kiválogatott ösztöndíjasokra alapított — szervezetnél az a lényeg, hogy a kiküldöttek kiérkezésük pillanatában megkapják azt a munkahelyet, amely tanulmányaikhoz szükséges. Mit használ az orvosnak a kiküldetés, ha megfelelő laboratóriumban vagy kórházban, műszaki embernek, ha intézetben vagy üzemben elhelyezkedni nem tud, vagy erre az elhelyezkedésre hónapok erőfeszítéseit és költségeit pazarolja el? Ezt a pazarlást vannak hivatva a külföldi kollégiumok kiküszöbölni... Ahol nincs kollégium, nem sikerül az ösztöndíjasoknak oly intenzíven biztosítani azokat az előnyöket, amelyeket a kollégiumok nekik megadnak. És egészen tévesek a kollégisták életmódjára vonatkozó mende-mondák, mert egyszerű életmódjuk inkább mondható szűkösnek, mint fényűzőnek.

Ösztöndíjasaink közül akárhányat külföldi tanárok asszisztensül fogadtak, velük közös kutatásokat és kísérleteket folytattak, dolgozataikat külföldi